

Tadqiqot **uz**

**ЎЗБЕКИСТОН
ОЛИМЛАРИ ВА
ЁШЛАРИНИНГ
ИННОВАЦИОН
ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ТАДҚИҚОТЛАРИ
МАВЗУСИДАГИ КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

2021

- » Хуқуқий тадқиқотлар
- » Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
- » Тарих саҳифаларидағи изланишлар
- » Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
- » Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
- » Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
- » Педагогика ва психология соҳаларидағи инновациялар
- » Маданият ва санъат соҳаларини ривожланиши
- » Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
- » Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
- » Физика-математика фанлари ютуқлари
- » Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
- » Кимё фанлари ютуқлари
- » Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
- » Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
- » Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

**31 MAY
№28**

CONFERENCES.UZ

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 28-КҮП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ
14-ҚИСМ**

**МАТЕРИАЛЫ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ
28-МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ДИСТАНЦИОННОЙ
ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИИ НА ТЕМУ "НАУЧНО-
ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ"
ЧАСТЬ-14**

**MATERIALS OF THE REPUBLICAN
28-MULTIDISCIPLINARY ONLINE DISTANCE
CONFERENCE ON "SCIENTIFIC AND PRACTICAL
RESEARCH IN UZBEKISTAN"
PART-14**

ТОШКЕНТ-2021

УУК 001 (062)
КБК 72я43

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" [Тошкент; 2021]

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" мавзусидаги республика 28-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 31 май 2021 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2021. - 19 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн конференция 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишиланган.

Ушбу Республика илмий конференцияси таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илфор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳлил қилинган конференцияси.

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1.Хуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б.,ю.ф.н. Юсувалиева Раҳима (Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2.Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна(Фаргона давлат университети)

3.Тарих саҳифаларидағи изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4.Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган мухандислик-қурилиш институти)

5.Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шохида Юсуповна (Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети)

6.Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна(Андижон давлат университети)

7.Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш худудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Раҳматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни

Phd Воҳидова Меҳри Ҳасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидағи инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят ҳалқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброҳимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобоҳонов Олтибод Рахмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариеv Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Мусиқа ва ҳаёт

Доцент Чариеv Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқаюм Раҳимбердиевич (Наманганд мухандислик-курилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманганд мухандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.Ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари

Рахмонова Доно Қаҳхоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толивович (Бухоро давлат университети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўқтам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25.География

Йўлдошев Лазиз Толивович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг хаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулdir.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

ТАСВИРИЙ САНЪАТ ВА ДИЗАЙН

1. Hosilov Shuhrat Xolmurodovich TASVIRIY SAN'AT FANINI O'QITISHDA INNAVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH	7
2. Kamoliddin Egamqulov, Yusupova Dilnavoz ERKIN VOHIDOV IJODIDA NAVOIY AN'ANALARI.....	10
3. Karaboyev Umajon Ismoilovich GEOMETRIK JISMLARNI PERSPEKTIVA QOIDALARI ASOSIDA TASVIRLANISHI	12
4. Kakimova Xafiza Sharibovna TASVIRIY SAN'ATDA KOMPOZITSIYA TUSHUNCHASI.....	14
5. Рахимова Дилноза “ГЎЗАЛЛИК САЛОНИ ЁХУД РАССОМ ЧИЗГИЛАРИДА ГЎЗАЛЛИК ТИМСОЛИ”.....	16

ТАСВИРИЙ САНЪАТ ВА ДИЗАЙН

TASVIRIY SAN'AT FANINI O'QITISHDA INNAVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH

Hosilov Shuhrat Xolmurodovich,

Navoiy viloyat Qiziltepa tuman 27-umumta'lim məktəb
tasviry san'at va chizmachilik fani o'qituvchisi

Zamonaviy dars – Xalq ta'lifi xodimlari uchun eng muhim eng dolzarb masala hisoblanadi. Oxirgi yillarda bu mavzu yuzasidan amaliy ishlar olib borilmoqda. Ayniqsa pedagogik gazeta va jurnallarda ko'p yozishadi. Ammo hech kim "Zamonaviy dars o'zi nima?". "An'anaviy darslardan farqi nimada?" "An'anaviy darsning qusuri nimada?" degan savollarni o'rtaga tashlab bu savollarga aniq javob bera olmaydilar. An'anaviy dars bilan zamonaviy darsning bir-biridan farqini ochish uchun avvalo an'anaviy dars sxemasi (shakli) ni ko'z oldimizga keltiramiz va mashg'ulotlarda qullaymiz.

Bir daqiqani ham bekorga o'tkazmaslik: ya'ni darsga kirish bilan mavzuni e'lon qilish, mavzuga doir material (ashyo) bilan tanishib chiqish va o'qituvchi tomonidan qo'yilgan savollarga javob topish kerak bo'ladi.

- o'quvchining bir daqiqqa ham zerikib bekor o'tirishiga yo'l qo'ymaslik, ya'ni darsga faol ishtirok etishni ta'minlash:

- bilimlarni mustahkamlash ishlash (o'qib olish, yozib olish, mashq bajarish) orqali o'zlashtirishga erishish:

- darsda shu kungi mavzu buyicha tushuncha, ko'nikma va malaka hosil qilishga erishish.

- mashg'ulot davomida o'quvchilarning qiziqishini oshirib borish.

Mashg'ulot uchun ajratilgan daqiqaning hammasini yangi mavzuni o'zlashtirishga bag'ishlash kerak. Respublikamiz maktabalarida tasviriy san'at va chizmachilik darslarini o'qitish yuksak saviyada deb bo'lmaydi. Biz yashayotgan davr texnika asridir. Demak texnikani chizmalarsiz tasavvur etish mumkin emas. Umumiyo o'rta ta'lif va hunar maktabini isloh qilishning asosiy yo'nalishlarida o'qitishning umumtexnik va amaliy yo'nalishini kuchaytirish, mehnat tarbiyasini singdirish ko'zda tutilgan. Bu masalalarni hal etishda esa o'rta umumta'lim məktəb o'quvchilarining grafik savodini rivojlantirish katta ahamiyatga egadir. Grafik savodni esa o'quvchilar tasviriy san'at, chizmachilik, geometriya, texnologiya darslarida oladilar. Shunday ekan har bir tasviriy san'at va chizmachilik o'quvchisi məktəbda mutaxassislik darslarining samaradorligini oshirishni o'z oldiga muhim maqsad qilib qo'ygan bo'lmog'i lozim. Umuman yaxshi dars yaxshi tayyorgarlikdan boshlanadi. U o'quvchini uylashga, fikrlashga, ko'proq munozaraga tortadi. O'qituvchi ijodkor bo'lmog'i va yana o'quvchilarni ham ijodkor qilib tarbiyalashga erishmog'i darkor. Dars samaradorligini ta'minlashda uning tashkiliy tomonlariga ham e'tibor berish: o'quv xonanining sanitariya-gigiena xolati, tartib-intizom, o'quvchilarning o'quv qurollari vaqtini to'g'ri taqsimlay bilish, jihozlar, ko'rsatmalar, texnik vositalar, yaxshi natija beradi. Hozirgi zamon darsi fan, adabiyot, san'at, madaniyat, texnika ishlab chiqarish yutuqlaridan unumli foydalanishni talab etadi. Dars samaradorligini oshirishda o'qituvchi o'tilayotgan mavzu mazmuniga o'qitishning mos usul va uslublarini tanlab olishi muhimdir. Dars metodini o'qituvchi o'zi tanlab oladi. Darsni turli xil metodlarda tashkil etish mumkin. Dars tashkil etish metodlarini ham o'qituvchi mashg'ulot davomida o'rganadi va amaliyotda qo'llaydi. Yangi mavzuni o'rganish, sinov, seminar, amaliy ish (grafik chizma chizish), kontrol topshiriq, viktorina, disput, (sinflararo) ma'ruza, turli topishmoqli uyinlar, o'z-o'zini boshqarish loto, ekskursiya, bayram darsi, tadqiqot darsi va hokazolarni qo'llaydi. "Sinov" darsini ko'pincha katta boblarni tugatgach yoki chorak oxirida o'rganilgan materiallarni mustahkamlash va o'quvchilar bilimini tekshirib baholash maqsadida o'tkaziladi. Darsda berilgan savol va topshiriqlar oldingi darsda o'quvchilarga bayon etiladi. Bu esa darsimizning qiziqarli o'tishida ahamiyatlidir.

"Seminar" darsi-o'quvchilarga (2-3 ta o'quvchiga) 1 tadan mavzu topshiriladi. Shu mavzu

yuzasidan o‘quvchi puxta tayyorgarlik ko‘radi va ko‘rgazmali materiallar tayyorlaydi.

Dars vaqtida shu o‘quvchi o‘ziga berilgan mavzuni bayon etib bergach, o‘quvchilar unga mavzu bo‘yicha savollar berishadi. Seminar darsi o‘quvchilarni mustaqil tayyorgarligini, izlanuvchanligini oshiradi.

“Amaliy ish darsi” da har bir o‘tilgan mavzu yuzasidan amaliy (grafik) ish o‘tkaziladi. Bu esa o‘quvchidan faqatgina amaliy jihatdan ham savodli bo‘lishni talab etadi. Amaliy chizma o‘quvchini fikrlashga, tasavvur etishga, ijodkorlik qobiliyatini oshirishga yordam beradi.

“Kontrol topshiriqlar” darsida har o‘quvchi stoliga o‘tilgan mavzularga oid maxsus tayyorlangan rasmli tarqatma materiallarlar tarqatiladi. Shu tarqatmalar berilgan topshiriq buyicha o‘quvchi mustaqil fikrlash asosida mustaqil ish daftarida topshiriqni bajaradi. Bu usul ham o‘quvchini uylashga majbur etadi. Viktorina”darsida sinf o‘quvchilari 2 ta yoki 3 ta guruhga bo‘linib savol-javobni musobaqa ko‘rinishida olib boradi. Boshqaruvchi esa o‘qituvchi bo‘ladi. Savol-javoblar 5 ballik sistemada hisoblab boriladi. Vektorina darsi ham o‘quvchilarning faolligini oshiradi.

“Sayohat” darsida o‘qituvchi bolalar bilan muzeyga borishadi. turli xil eksponatlar bilan tanishadi. Muzeydagи hayvon va qushlarning tuzilishi xuddi shu mavzu asosida rasm chizish uchun qo‘l keladi.

“Tabiatga” sayohat esa tabiatning tasvirlash mavzularga oid darslari uchun zarurdir. Olgan taassurotlar asosida rasm chizish bolalarni fikrlashga xotirlashga majbur etadi. Bu darsda ekologik tarbiyaga ko‘proq etibor berish kerak.

«Tadqiqot darsi». Bu dars shaklini qo‘llaganda o‘qituvchi bir daqiqa ham vaqtini bekorga ketkazmaydi. Maktabda tasviriy san’at va chizmachilik darslarini qiziqarli va tushunarli qilib o‘tish o‘quvchidan yuksak bilim, qunt izlanish va mustahkam tayyorgarlikni talab qiladi. Chizmachilik fani tasviriy san’atning davomi bo‘lib, murakkablashgan formasidir. Dars o‘tishda tarqatmali materiallardan foydalanish, vaqtini tejashga va o‘quvchilarning qiziqishini o‘stirishga yordam beradi o‘quvchidan, ijodkorlik talab qilinadi. Chunki didaktik uyinlardan foydalanish ham dars samaradorligini oshirishda muhim omili xisoblanadi. Didaktik o‘yinlar o‘quvchilarning hozirjavoblik xususiyatlarini tarbiyalaydi va o‘quvchilarning faolligini oshiradi.

Tasviriy san’at darslarida modulni o‘qitish, didaktik o‘yinlar (sahnalashtirilgan va rolli o‘yinlar) mustaqil darslari, jamoalar bilan hamkorlikda o‘qitish, o‘z-o‘zini baholash texnologiyalardan muvaffaqiyatli foydalanish mumkin.

Didaktik o‘yinli texnologiyalar. Didaktik o‘yinli texnologiyalar o‘quvchilarning bilim olish faoliyatini o‘yin faoliyati bilan qo‘shib olish borishdan iborat. Didaktik o‘yinlar musobaqa, raqobat, o‘zaro yordam, hamkorlik tarzida olib boriladi. Buning uchun o‘quvchini didaktik o‘yindan ko‘zda tutilgan maqsad, uni amalga oshirish yo‘llari, o‘yin mazmuni va ishtirokchilari faoliyatini aniqlab oladi. Didaktik o‘yin darslari ta’lim va tarbiya berish, o‘quvchilar faoliyatini yo‘naltirish, kasbga yo‘naltirish, o‘quvchilarning muloqat va nutq madaniyatini rivojlantirish, ular bilimlarini chuqurlashtirish va shaxsini rivojlantirish vazifasini bajaradi.

Didaktik o‘yinli darslarni mazmuniga ko‘ra sahnalashtirilgan rolli o‘yinlar, ijodiy ishbilarmonlik o‘yinlari, konferensiya va o‘yin mashqli darslarga ajratish mumkin.

Sahnalashtirilgan o‘yinlar. Muammoli vaziyatning bor turi bo‘lib, hayotiy vaziyatlarni o‘quvchilar tomonidan sahnalashtirishdan iborat. Ularda didaktik maqsad o‘quvchilar oldiga vazifa tariqasida qo‘yiladi; o‘quvchilarning o‘quv faoliyatini o‘yin qoidasiga bo‘ysundiriladi.

Ishbilarmonlik o‘yinlarida ishtirokchilariga o‘yin mavzusi taklif etiladi. Mavzu bo‘yicha ular oldiga taklif etilgan muammoni yechish ular oldiga taklif etilgan muammoni yechish qo‘yiladi. Har bir ishtirokchi o‘z roliga muvofiq keladigan chiqish tayyorlaydi va bu haqda barcha ishtirokchilar bilan maslahatlashadi. Guruhnинг barcha a‘zolarini faoliyati umumiyligi maqsadga erishishga qaratiladi. Baholash o‘quvchilarning tashkiliy faoliyati va ularning umumiyligi maqsadga erishishdagi rolli o‘yinlarining mazmuni bilan belgilanadi. O‘yinlar tasviriy san’at darslarida salbiy va ijobiy obrazlarni ko‘rsatib berish uchun foydalaniladi. Ishbilarmonlik o‘yinlari uchun tasviriy san’at tur va janrlari mavzulari bo‘yicha auksion darslari uyuştirish mumkin.

Muammoli o‘qitish texnologiyasi

Jamoalar o‘rtasida musobaqa darslari. Muammoli o‘qitish o‘quvchining darsda muammoli vazifalar yaratishi va ularni o‘quvchilar ishtirokida hal etishidan iborat. Muammoli vaziyatlar yaratishning asosiy maqsadi o‘quvchilarni mantiqiy fikrlashga o‘rgatish, ularda taxlil qilish, xulosalash kabi ko‘nikmalarni shakllantirishdan iborat. Dars jarayonida vujudga keladigan muammolarni yechishda mantiqiy metodlar: induksiya, deduksiya, tahlil qilish, qiyoslash,

umumlashtirish katta ahamiyatga ega. Muammoli vaziyatlardan dars jarayonida yangi mavzuni o‘rganish, mustahkamlash va bilimini nazorat qilishda foydalanish mumkin. Buning uchun o‘qituvchi oldindan mavzuni tanlaydi va muammoli vaziyatni paydo qiladigan savol va topshiriqlarni tuzib chiqadi. Muammoli darslarni yirik mavzular, o‘quv choragi yoki o‘quv yilini yakunlash paytida jamoalar o‘rtasidagi musabaqa shaklida tashkil etish yaxshi natija beradi. Bunday darslarda o‘quvchilar mavzu yoki o‘quv predmetidan olgan bilimlarini yangi vaziyatda qo‘llash, olgan bilimlar asosida yangi bilimlar hosil qilish. O‘z fikrlarini dalalar orqali isbot qilishni o‘rganishadi.

ERKIN VOHIDOV IJODIDA NAVOIY AN'ANALARI

Kamoliddin Egamqulov

Alisher Navoiy nomidagi TDO'TAUning 2-bosqich magistranti.
Taqriz beruvchi f.f.n., dotsent Yusupova Dilnavoz.

Biz hayotimizni adabiyotsiz tasavvur qila olmaymiz. Nega deganda, millatimizni, kimligimizni, ota-bobolarimiz kimlar bo'lganligini, mlliy urf-odatlarimiz, an'analarimiz va tariximizni oyna kabi ko'rsatib beruvchi narsa - bu faqat va faqat adabiyotdir.

Adabiyotga oshno qalblar oqar suv kabi toza,tog' havosidek musaffo bo'ladi. Olloh ixtiyori bilan adabiyot paydo bo'libdikim, ul saodatli ta'limotni qalblardan qalblarga etgazib boruvchi har bir davrning o'z fidoyilarini ham yaratgandir. Insonlar turli millatli bo'lib, har bir millatning o'z tili, dini, qadriyatları bor. Mana shularning barchasi bir bo'lib adabiyotni tashkil qiladi. Qadim turkey xalqlardan bo'lmish O'zbek millati ham shular jumlasidandir. O'zbek adabiyotida ham minglab jonkuyar allomalar o'tgan va bor. Shunday bo'lsada o'zbek adabiyotini Navoiy dahosisiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Alisher Navoiy o'zbek adabiyotiga, o'zbek tiliga Benazir o'z hissasini qo'shgan zot hisoblanadi. Uning dunyo allomalari ichida eng ko'p so'z boyligiga ega bo'lgan zot ekanligini ham bilamiz. Navoiy o'ziga ustoz deb bilgan Jomiy hazratlarining so'zlar ham esimizda bo'lsa kerak. Abdurahmon Jomiy turkey tilga (hozirgi o'zbek tili) munosabat bildirib, Navoiyga shunday ta'rif bergen edi:

"O'sha tilde undan ko'p va undan yaxshiroq hech kim she'r aytgan va nazm gavharlarini tizgan emas."

Mana shundan ham ko'rini turibdiki, Navoiy o'zbek tiliga beqiyos o' hissasini qo'shgan zot hisoblanadi. Ustozlar aytganidek, hazrat Navoiy yaratgan asarlar bir dengizdirkim, uni hech qachon tugatib bo'lmaydi va unda faqat zilol, shirin suv bor. Navoiy aytgan har bir so'z insonlarni saodatga, kamolatga etaklaydi, odob-axloqni, ota-onaga mehrni, vatanga muhabbatni, insonlarni bir-birlariga oqibatilikni o'rgatadi. Misol uchun quyidagi misralarni keltiramiz:

Olam ahli bilingizkim, ish ermas dushmonlig',
Yor o'ling bir-biringzg'akim erur yorlig' ish.
Bu satrlarni bir o'qigandayoq, mo'min mo'minga do'stdir, degan hads yodimizga keladi.
Boshni fido ayla ato qoshig'a,
Jismni qil sadqa ano boshig'a...

To hirs-u havas xirmoni barbod o'lmas,
To nafs-u havo qasri barafrod o'lmas,
To zulm-u stam jonig'a bedod o'lmas,
El shod o'lmas, mamlakat obod o'lmas.

Bu kabi qimmatbaho dur-javohirga teng misralarni sanab oxiriga etib bo'lmaydi. Navoiy asarları millatning ruhi desak xato qilmaymiz. Navoiy va Navoiyga yaqin davrlarda hech kim Navoiychalik o'zbek nomini asarlarida yuksaklarga ko'tarmagan. Uning ko'pgina misralarida "O'zbek" atamasini uchratishimiz mumkin:

Halol ona sutidekdur gar o'zbakim tutsa,
Tobuq qilib yukinib to'stag'on ichinda qimiz.
Quyidagi misrada shoirning o'z millatiga bo'lgan muhabbati yanada ko'proq ko'rindi.
Shoh-u toj-u xil'atikim, men tamoshlo qilg'ali,
O'zbagim boshida qalpoq, egnida shirdog' bo'lsa bas.

Yani, "Men uchun o'zbeginning qalpog'i-yu to'ni shohlar toji-yu zarrin liboslaridan ortiqdir", - deydi. Bu misralar biz uchun Naviyning boshqa yozganlaridan ham ko'ra ko'proq ahamiyatga egadir. Nega deganda, zamonamizning ulug' shoiri Erkin Vohidovning "O'zbegin" qasidasi ham, aynan, shu misralar asosida dunyoga kelgan. Biz bakalovrlik davrimizda ijodkor talabalar bilan shoir Erkin Vohidovning oldiga ko'p borib turardik. Shundoqgina Yakkasaroyda o'qishimizning oldida uning qabulxonasi bo'lardi. Shu paytlarda undan eshitganim bor. Bu haqda ulug' shoirimiz shunday degan edi:

"Men "O'zbegin" so'zini ilk bor hazrat Navoiy misralarida uchratganman. Shu-shu oromim yo'qolgan. "O'zbegin" radifli qasida bitish orzusi bilan yona boshlaganman, halovatim yo'qolgan. Nihoyat, Olloh marhamat qilib "O'zbegin" qasidasini yozdim."

Mir Alisher na'rasiga aks sado berdi jahon,
She'riyat multida bo'ldi shoh-u sulton, o'zbegin...

Menga Pushkin bir jahon-u, menga Bayron bir jahon,
Lek Navoiydek bobom bor, ko'ksim osmon, o'zbegin.

"O'zbegin" qasidasidagi bu baytlarda shoiring millatiga, ona vataniga va hazrat Navoiyga
bo'lgan mehr-u muhabbatি yorqin sezilib turadi.

Erkin Vohidov ijodida faqat bugina emas, barcha yozganlari Navoiy chashmasidan sug'orilgan
desak xato qilmaymiz. Erkin Vohidovning yuzlab she'rлarida hazrat Navoiyning nomini ko'rishimiz
mumkin. Erkin Vohidov haqiqatdan ham Navoiyning chin ma'nodagi izdoshi.

Azaliy davrida charx uradi Yer,
Mushtariy azaldan chaqnab turibdi.
Maxshargacha uyg'oq buyuk Alisher
Jahon ummonida kezib yuribdi...

O'zbek Navoiyni o'qimay qo'ysa,
Oltin boshning kalla bo'lgani shudir...

Erkin Vohidov Alisher Navoiyning hamsasinigina hisobga olmaganda, barcha ijodiy an'analarini
davom ettirdi. Bu borada, ayniqsa, devon tuzish an'anasi o'rinlidir. Erkin Vohidov o'z davrining
ijodkorlari ichida katta qadam bilan devon tuzish an'anasini davom ettirib, harat Navoiyning
etagidan tutdi va "Yoshlik" devonini yaratdi. Devonda bitilgan g'azallar bilan g'azal mulkining
sultoni Mir Alisher Navoiyning qondoshi va ijodda ham davomchisi ekanligimizni butun dunyo
adabiyot ahliga ko'rsatib qo'ydi. Ayniqsa, Navoiy g'azallariga bitilgan muxammaslarining alohida
o'rni bor.

Foydalilanigan adabiyotlar:

1. Erkin Vohidov "Yoshlik devon" – Toshkent-1969
2. Erkin Vohidov "Inson" – Toshkent-2018
3. Boqijon To'xliyev Alisher Navoiy hayoti va ijodi – Toshkent-2013
4. Til va adabiyot ta'limi jurnali 2018-2019-sonlar

GEOMETRIK JISMLARNI PERSPEKTIVA QOIDALARI ASOSIDA TASVIRLANISHI

Karaboyev Umajon Ismoilovich

Namangan viloyati Kosonsoy tumani

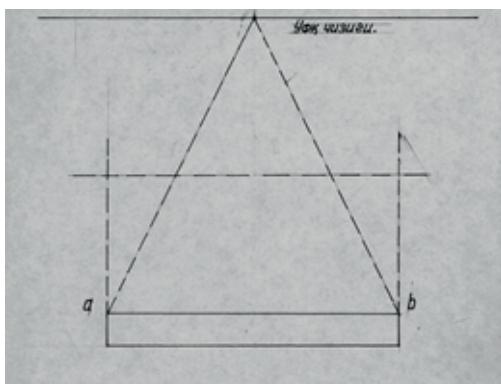
7-sonli maktab tasviriy san'at fani o'qituvchisi

Telefon +998 90 260 92 45

UmarjonKaraboyev@gmail.com

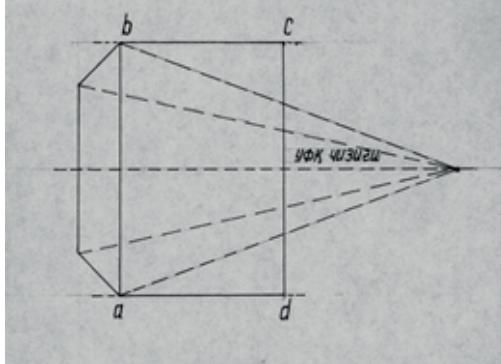
Annotatsiya: Tezisda geometrik jismlarni perspektiva qoidalari asosida tasvirlanishi keltirigan. Bu qonun-qoida orqali boshqa ko`plab geometrik jismlarni qulay uslubda ishslash mumkin. Geometrik jismlarni perspektiva qoidalalaridan hozirda o`quvchilarning tasviriy san'at fanida, geometrik shakl va jismlarni chiza olishi, qog`ozga osongina joylashtirishda keng foydalanib kelinmoqda.

Kalit so'z: Perspektiva, chiziq, natura, geometrik shakl va jismlar (kub, silindr, konus, prizma, piramida va h.k.), taxta, gips.

Chizilayotgan predmet qayerda turgan bo`lmashin, yorug` xonadami yo ochiq joydamini uni o`ziga qarab rasmini tasvirlash uchun ufq chizig`iga nisbatan turish holatini aniqlab olishimiz zarur. U ufq chizig`idan balandda, pastda yoki uning o`rtasida joylashgan bo`lishi mumkin. Ufq chizig`i ko`z balandligida tasavvur qilinayotgan gorizontal sathni predmet bilan kesishishidan hosil bo`ladi. Agar biz yuqoriga ko`tarilsak yoki pastga tushsak, shunga yarasha ko`z balandligining o`zgarishida muvofiq ufq chiziqning holati ham o`zgaradi. Predmet ko`z balandligiga nisbatan balandda yoki pastda turganligiga qarab, ko`rinayotgan buyumning

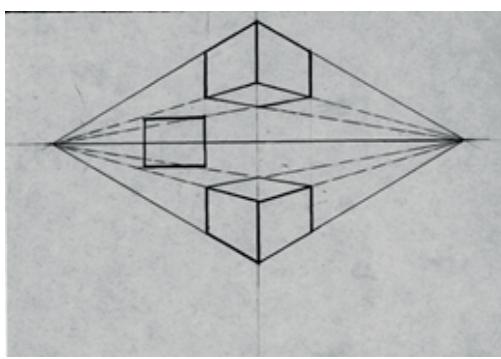
shakli turlicha idrok etiladi. Ufq chizig`ining yuqorisida joylashgan predmetlarning pastki tomoni, pastda turganlarining esa vuori qismi ko`rinib turadi. Bunda gorizontal chiziqlarning

perspektiv yo`nalishlari huddi bizdan bir tomonga qarab uzoqlashayotganday ancha o`zgaradi. Rasm chizishga o`rgatish boshqa fanlar va san'at turlari kabi, bosqichma-bosqich murakkablashib boruvchi mashqlarni o`z ichiga oladi. Ilgarigi uncha murakkab bo`lмаган mashqlarni qunt bilan bajarmay turib, kelgusidagi ancha murakkabini tushunish qiyin bo`ladi. Har xil predmetlar bir-biri bilan kesishuvchi yassi sathlardan tashkil topgan. Ana shunday murakkab shaklga ega bo`lgan predmetlarning qanday tuzilganligini va perspektiv qurilishini bilish uchun avvalo to`g`ri burchakli yassi narsalarning perspektiv

qurilishi bilan tanishish maqsadga muvofiq.

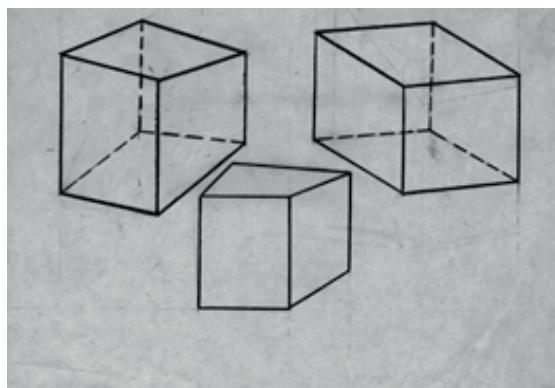
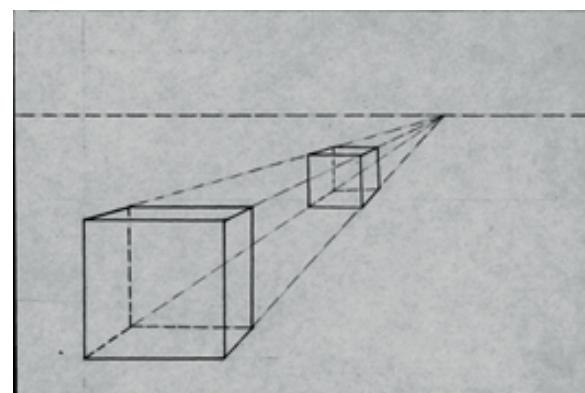
Unchalik qalin bo`lмаган to`g`ri burchakli taxtachani olib chizuvchiga nisbatan burchak holatiga ufq chizig`i uning o`rta qismidan bir oz pastroqdan o`tadigan qilib vertikal holatida quyamiz.

Uning perspektiv holatini chizishni boshlar ekanmiz, predmetning nisbatlarini aniqlab olamiz. Avval ko`rinayotgan balandligini ko`rinayotgan kengligidan katta ekanligini belgilaymiz. Ana shu o`lchovlarning fikrini chizilayotgan rasmda tasvirlashimiz kerak. Buning uchun qog`oz taxtachaning yaqinidagi vertikal tomonining balandligini ixtiyoriy ravishda belgilab olamiz. Unga asoslanib predmetning kengligi balandligidan necha marta katta ekanligini topishimiz mumkin. To`g`ri to`rtburchak nusxasini kuzatar ekanmiz, biz uning oldindagi qirrasini uzoqdagi qirrasiga nisbatan katta bo`lib

ko`rinayotganligini sezamiz. Bir-biriga parallel bo`lgan uzoqlashib borayotgan gorizontal qirralari esa qiyalanib ko`rinadi. Uning ufq chizig`idan pastdagisi go`yo ko`tarilayotgandek, yuqorisidagi ufq chizig`iga qarab pastlab borayotgandek yo`nalganini ko`ramiz. Ularning qanchalik qiyalanib borayotganligi gorizontal chiziqliqa nisbatan aniqlanadi. Topilgan burchaklarni rasmda belgilab, qiya to`g`ri chiziqlar bilan belgilaymiz. U chiziqlar davom etganda ufq chizig`ida o`zaro kesilishi kerak. Kesishish nuqtasi qog`oz sathidan ancha tashqarida bo`lishi ham mumkin. Taxtachani umumiy to`g`ri to`rtburchagi chizilgach uning qalinligini belgilaymiz. Xuddi ana shunday to`g`ri to`rtburchakli taxtachani gorizontal holatdагisini ufq chizig`idan pastdagи holatini ham perspektiva qoidasi bo`yicha chizishni mashq qilib ko`raylik.

Bunda avval chizilayotgan taxtachani old gorizontal qismining uzunligi va uzoqlashayotgan gorizontal sathining kengligi belgilab olinadi. Yon tomonlarining yo`nalishlarini aniqlash uchun o`tirgan joyimizda qalamni vertikal holatda tutib, «a» va «b» nuqtasiga qo`yamiz va qalam bilan taxtacha tomonlari oraligidagi burchakni belgilaymiz. Bu burchaklarni tasvirda aks ettiramiz. Taxtachaning tomonlarini davom ettirilganda ufq chizig`ida yotgan nuqtada kesishishi lozim. Uning qalinligini umumiy shaklni belgilash paytidayoq kengligi va uzunligiga muvofiq belgilab olishimiz mumkin. Rasmni to`g`ri chizilishi taxtachaning balandligi, kengligi va uzunligini farqi, shuningdek uzoqlashib borayotgan gorizontal tomonlarining qiyaligini bexato topilishiga bog`liq.

Gipsdan yasalgan geometrik jismlarni chizib o`rganishning yana bir foydali tomoni shundaki, bu modellarda perspektiva qonun-qoidalarini o`rganish bilan birga kelajakda yanada murakkabroq naturani chizish uchun tayyorgarlik ko`rilgan bo`ladi. Ko`p hollarda o`quvchilar geometrik modellarni chizishdan bosh tortadilar, ular gips modelni ko`p chizish jonli naturani chizishga yomon ta`sir qiladi, uni gipsga o`xshatib qo`yish mumkin, -deb hisoblaydilar. Shuning uchun o`qituvchi talabalarga gips modellarni o`rganish asosida tirik odamni chizish mumkinligini tushuntirishi shart. Gips modellarni chizish bizning atrofimizdagi ko`p qirrali bog`liq dunyoni o`rganish va tushunish uchun zarur. Tabiatdagi bor buyumlarga sinchkovlik bilan nazar tashlasak, ular tarkibida geometrik jismlar shakli mujassamlashganini ko`ramiz (kub, silindr, konus, prizma, piramida va h.k.).

Agar yosh rassom tasvirlanayotgan buyumlarning asosini geometrik jismlardan iborat ekanligini tushunib ish olib borsa, uning kelajakdagи ishlari albatta muvaffaqiyatli bo`ladi.

Haqiqatdan yosh rassom birinchi bo`lib geometrik jismlarni chizib o`rganadi va bu ishlar murakkab shakllarni chizish bilan tugaydi. Uy-ro`zg`or buyumlarining ko`pligi (stol, stullar, shkaf, jomadon va h.k.) geometrik jismlarga yaqin shakllar guruhiga kiradi.

Gipsdan yasalgan geometrik jismlarni uy-ro`zg`or buyumlari bilan birga qo`shib ishlash yosh rassomda borliq dunyoni umumlashtirib ko`rish yoki buyumlar dunyosini oddiy geometrik jism shakliga qiyoslash his-tuyg`usini shakllantiradi.

Foydalanimanadabiyotlar ro`yxati:

1. B. Boymetov. Qalamtasvir. Musiqa nashriyoti. Toshkent. 2006.

TASVIRIY SAN'ATDA KOMPOZITSIYA TUSHUNCHASI

Xakimova Xafiza Sharibovna

Xorazm viloyati Shovot tumani 29-umumiy o'rta ta'lim maktabi
tasviriy san'at va chizmachilik fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada tasviriy san'at darslarida ko'p qo'llaniladigan kompozitsiya tushunchasi, uning turlari, qonun va qoida va prinsplari haqida mulohaza yuritilgan.

Kalit so'zlar: kompozitsiya, tasviriy san'at, suvrat, rangtasvir, rassom, xaykal.

Ta'lim tizimining barcha bo'ginlarida tasviriy sa'natning nazariy asoslari bilan tanishtirish o'quv rejalarida tegishli o'rinni egallaydi. Bunda asosiy e'tibor kompozitsiya, yorug'soya, rangshunoslik, prespektivani o'rgatishga qaratiladi.

"Kompozitsiya" atamasi lotin tilidan olingan bo'lib, tuzilish, birlashish, bog'lanish ma'nosini anglatadi. U ijodkor g'oyasini tomoshabinga aniq, oson, tez yetib borishiga xizmat qiladi.

Biz kundalik hayotimizda, turmushimizda juda ko'p predmet va voqeа-hodisalarning tasvirrasmlariga duch kelamiz, ularni ayrimlari bizga yoqadi, ayrimlari yoqmaydi. Tasviriy san'atda kompozitsiyaning uch turi mavjud: frontal kompozitsiya, hajmli kompozitsiya, chuqr fazoviy kompozitsiyadan ibporat.

1.Frontal kompozitsiya. Bunda tasvir tekislik yuzasida ishlanadi. Ular rangtasvir, relefli haykallar, binolar fasadini tasvirlash, naqshlar bo'lishi mumkin.

.Xajmli kompozitsiya. Bunday kompozitsiyalar uch o'lchovga ega tasvirlar bo'lib, ularni har tomonдан kuzatish mumkin. Ular asosan yumaloq haykallar, amaliy san'at buyumlari, me'morchilik binolarining modellarida namoyon bo'ladi.

3.Chuqr fazoviy kompozitsiya. Bunday kompozitsiyalar ko'proq turar joy va jamoat binolarning ichki qismini, xususan uy xonasi, jamoat joylarining foesi, teatr saxnasi kabilarning loyixalarida ko'zga tashlanadi.

Rangtasvida kompozitsiya- tasviriy san'atda kata o'rinni egallaydi. Bunga sabab tasviriy malakalarni rivojlantirish rangtasvir kompozitsiyasi mashg'ulotlarida amalga oshiriladi. *Xaykaltaroshlik kompozitsiyasi* - bevosita xaykal yaratish bilan bog'liq bo'lgan qonunlar, qoidalar, uslub va vositalar uning amaliy jihatlarini o'z ichiga oladi. *Dekorativ kompozitsiya* tushunchasi-asosan rangtasvir va xaykaltaroshlikda qo'llaniladigan badiiy bezak ishlari bilan bog'langan. Ular freska, mozaika, vitraj, istirohat bog' xaykaltaroshligi, mayda plastika, me'morchilik binolarining relefli bezaklarda frizlar shaklida uchraydi.

Tasviy san'at asalaridagi kompozitsiyani yaratishning prinsip va qonunlari bo'lg'usi mutaxasis rassomlar uchun nixoyatda zarurdir. Kompozitsiya haqida fikr yutitganda avvalo uning o'lchovi va formatidan boshlagan ma'qul. Chunki kompozitsiyaning ta'sirchanligini oshirishda uning o'lchovi va formatini (gorizontal, vertikal, kvadrat, formatlar) to'g'ri belgilash muhim ahamiyat kasb etadi. Format shakli va o'lchovi rassomning g'oyasi belgilash muhim ahamiyat kasb etadi. Format shakli va o'lchovi rassomning g'oyasi, asar mavzusi va mazmuniga va suratdagi detallarga bog'liq bo'ladi. Agarda portretda figura tikkasiga tasvirlanadigan bo'lsa, rassom asar formatini bo'yiga tutadi yoki rassom tasvirni chapdan o'ngga va aksincha o'ngdan chapga harakatda tasvirlaydigan bo'lsa formatini eniga tutadi.

Suvrat kompozitsiyasi va uning ta'sirchanligini oshirish haqidagi qonun va qoidalarning hammasi ham yoshlarning idroki va saviyasiga mos emasdek tuyuladi. Biroq o'qituvchi ularni kompozitsiyaning ana shu muhim nazariy asoslarini yoshlardan idrokiga yarasha samarali yo'llar va metodlar bilan tushuntirganda ular materiallarni talablar darajasida o'zlashtirishlari mumkin bo'ladi. Kompozitsiya qonunlari deganda birinchi galda bir butunlik yoki uning suvrat detallarining o'zaro bog'liqligi qonuni, kompozitsiyadagi detallarning asar g'oyasiga bo'ysundirilgan bo'lishligi, kontraslar qonuni, hayotiylilik qonuni kabilar nazarda tutiladi. Kompozitsiya qoidalari deganda hisoblangan ritm, kompozitsion markazning bo'lishligi, ularning simmetrik yoki assimetrik joylashuvi, kompozitsiyada harakat, turg'unlik, planlik, paralellik kabilar nazarda tutiladi.

Kompozitsiya qonun va qoidalari bilan birga o'quvchilar, kompozitsiya uslublari va kompozitsiya vositalari haqida ham ma'lum miqdorda tasavvurga ega bo'lishlari lozim. Kompozitsiya uslublari deganda tasvirni monumental tarzda ifodalash, fazoviy tasvirlash, detallarning gorizontallar, vertikallar, dioganallar bo'yicha tasvirlash, kabilar tushuniladi. Kompozitsiya vositalari chiziq,

oq, qora ranglar, dog'lar, chiziqli va xavo (rang) perspektivasi qoidalari asosida tasvirlash kabilar hisoblanadi. Kompozitsiya qonunlari haqida gapirganda shuni ham ta'kidlash lozimki, surat detallarni o'zaro bog'liqligi qonuni, asar g'oyasidan kelib chiqqan holda uning mazmunini ishonarli bo'lishligi uchun hayotdagi kabi unda barcha mavjudotlar bir-biri bilan aloqadorlikda tasvirlanishini talab etadi. Aks holda asarni tomoshabinga ta'siri yaxshi bo'lmaydi.

Suvratda yangilikni bo'lishligi yoki orginal bo'lishligining qonuni esa masalaga ijodiy yondashish lozimligini bildiradi. Bu esa yaratilgan asar avvallari yaratilgan ishlarining nusxasi bo'lmasdan balki, ularda rassom tomonidan kompozitsiya, mazmun, g'oya, rang, uning elementlarining joylashuvi jihatdan yangicha yondashuv zarurligini bildiradi. Suvrat yuqorida qayd qilingan jihatlari bilan avvallari yaratilgan asarlardan tubdan farq qilsa, ya'ni orginal (qaytarilmas) bo'lsa ish yanada yuqori baholanadi.

Asarning bosh g'oyasi tabiat go'zalligini tarannum etish bo'lsa, unda rassom o'z g'oyasiga mos ravishda suvratdagi barcha detallarni ularning tuzilishi, shakli, rangi va boshqa jihatlari bo'yicha chiroyli yoqimli qilib tasvirlashi kerak bo'ladi. Suvratda xayvotlar, daraxtlar tog'u toshlar, uylar, soylar bilan bir qatorda xattoki osmondagи suzib yurgan parcha-parcha bulutlarni ham shakl va rang jihatidan go'zal tarzda tasvirlash kerak bo'ladi. Shundagina suvratdagi barcha detallar rassomning bosh g'oyasiga mos bo'ladi.

Kompozitsiyada kontrastlar qonuni alohida ahamyat kasb etadi. Bu qonun undagi detallar rang va tong jihatidan bir biridan keskin farq qilishligini bildiradi. Xususan, ular och va to'q, iliq va sovuq rangda, og'ir va yengil ranglarda bir – biriga qarama-qarshi bo'lishlari lozim. Shundagina suvratdagi detallar bir-birining fonida aniq va ifodali ko'rinishi.

Foydalanimanligi adabiyotlar

1. R. Xasanov Maktab tasviriy san'atni o'qitish metodikasi.
2. R. Xasanov; S. Beysenov. O'qituvchilarining tasviriy san'atdan bilim va malakalarini o'zlashtirishni nazorati.

“ГЎЗАЛЛИК САЛОНИ ЁХУД РАССОМ ЧИЗГИЛАРИДА ГЎЗАЛЛИК ТИМСОЛИ”

Рахимова Дилноза
К.Беҳзод номидаги МРДИ
ДРТ 2-курс магистранти

Аёл.. Ҳаёт сабоқларини берувчи, жонкуяр меҳрибон зот. Оилада ҳаммани кўнглига йўл топадиган меҳрибон она. Юрт корига ярайдиган фарзандларни камолга етказаётган волида, азиз инсонни қўллаб қувватлайдиган севимли рафиқа. Ўзи она бўлсада, бир дақиқа ҳам фарзанд эканлигини унутмай доимо ота-она хизматига шай турган инсон балки унинг буюклиги ҳам шундадир, балки шунинг учун ҳам унинг олдида таъзимдадурмиз... Зоро, она, аёл дунёнинг устунидир.

Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг ”Мехр-ҳаётнинг устуни”, деган сўзларида чуқур маъно ва мазмун мужассам. Бу ҳақида гапирганда, ”Муқаддас она, аёл зоти –чиннакам меҳр булоғи, меҳр қуёши десак ҳар томонлама тўғри бўлади. Шу қуёш бор екан, меҳр-оқибат, езгулик ва адолат, вафо ва садоқат каби буюк қадриятлар неча асрлардан буён безавол яшаб келмоқда. Халқимизда “Эл соғлиги- юрт бойлиги” деган мақол бор. Ҳақиқатдан ҳам тинчлик билан согликни асрасак қолган ҳамма нарсага эришамиз.¹

Бу масалада хурматли аёлларимизнинг саломатлигини мустаҳкамлаш биз учун ҳал қилувчи аҳамиятга эга. Барчангиз яхши биласиз, миллатимиз қиз фарзандларини доимо асраб-авайлаб, меҳр вилан вояга етказади. Чиндан ҳам қизларимиз - бизнинг келажагимиз, миллатимиз генофондини асрайдиган, муносиб давом эттирадиган инсонлардир ва уларни жисмоний ҳамда маънавий баркамол этиб тарбиялаш –эзгу бурчимиздир.

Айниқса, хозирги кунда қизларимизга замонавий таълим, миллий ва умумбашарий қадриятлар асосида тарбия бериш, уларни касб хунарга ўргатиш, оиласа тайрлаш ўта долзарб масаладир.

Мана шундай меҳрибон, оқила зукко опа-сингилларимиз ўз умр йўлдошлари-машхур илм – фан ва адабиёт номоёндаларини доимо қўллаб –қувватлаб, уларга илҳом бағишилаб келганлари, маънавий таянч бўлиб, фидойилик намунасини кўрсатганлари юксак таҳсинга лойикдир.”-дейди, Мухтарам Президентимиз Шавкат Мирзиёев.

Ҳақиқатдан ҳам, аёл, она буюк зот. Мен уларни йердаги фаришталарга қиёслагим келади. Шу ўринда шуни айтиб ўтишни жоиз топдим. Биринчи Президентимиз Ислом Каримов Конститутсијамизнинг 23 йиллигига бағишиланган тантанали маросимдаги нутқида таъкидлаганидек, ” Аёлларга шарқона еҳтиром кўрсатиш –биз учун ота –боболаримиздан қолган ибратли мерос бўлиб, бизбундай анъаналарга содик бўлиб яшаймиз, биз мустақилликка еришганимиздан кейин соғлом ва баркамол авлодни вояга йетказиш биринчи навбатда, оила, оналик ва болаликни ҳимоя қилиш масаласини ўзимиз учун енг муҳум, устивор вазифа сифатида белгилаб олдик. Бу борада зарур хукуқий-мейорий базани такомиллаштириш, миллат генофондини яхшилаш, аҳолининг ҳаёт даражасини ва сифатини ошириш борасида қандай улкан ишлар амалга оширилганимиз барчамизга яхши маълум албатта” Биринчи Президентимиз 2006-йилни “Соғлом она ва бола йили “дея етироф етганлари ҳам аёлларимизга, ғам юрт пойdevori саналмуиш ёшларга қандай ётибор берилётганидан дарак. Зоро, Ватаннинг гуллаб яшнаши аввало фарзанд тарбиячиси бўлмиш гўзал аёлларимиз зиммасидир.

Аёл соҳибжамол ҳилқат. Мана шу соҳибжамоллик унинг ҳар бир сўзида ва харакатларида мужассам бўлгани каби рассомлар бу гўзалликни ўз чизгиларида ранглар орқали мусиқа ноталари каби акс еттиришган.

Аёл... Нақадар буюк зот. Факат унинг фарзанд учун кечалари бедор ўтказган, фарзанд камоли учунйелиб ютурган, оиласининг тинч яшаши учун ҳар ишга тайёр, атрофдагиларга беминнат меҳр берган зот.

Аёл... Бу сўз замирида олам–олам маъно мужассам. Уни қанча таъриф қилсак, шунчалар қалбинг яйрайди. Не-не шоирлар мадҳини қўйлаб шеърлар ёзган. Буюк алломалар қалбидаги енг жавоҳир сўzlари билан унинг таърифини келтиришган. Юритимизнинг кўзга кўринган

¹ Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг 2018-йил 7-март куни “Халқаро хотин –қизлар кунига бағишилаб ўтказилган нутқидан.

ва дунёнинг таникли рассомлари ҳам майший жанрда ижод қилиб унинг гўзаллигини ва латофатини ўз асарларида кўрсатиб беришган.

Аёл... Бу сўзга қанча таъриф берсак кам.рассомнинг бу асарига тариф берар еканмиз,бу асарнинг бошқа асарлардан фарқли жихати ҳакида маълумот берсак фойдадан ҳоли бўлмайди.

Бу мавзудаги кўплаб асарларда асосий еътибор сартарошга қаратилган ва айнан сартарош биринчи планга чиқарилган.Мижозеса иккинчи даражали қилиб тасвирланган.

Магистрлик ҳимоясида ишланадиган дастгохи ранг тасвир асари (диплом иши)да асосий еътибор сартарошга емас аёлга қаратилади.У она,урафиқашубилан бирга аёллик латофатини юқотмасдан,оила ташвишлари билан бир қаторда, ўзига еътиборни четда қолдирмаган аёлга қаратилади..Магистирлик ҳимоясида ишланадиган рангтасвир асарининг мақсади ҳам айнан шу,яъни аёл гўзаллигини ҳамда унинг латофатини кўрсатиб бериш. Мазкур мавзудаги асарларга еътибор қаратадиган бўлсак кўп асарларда интерэр ҳам кўздан четда қолмайдива асар қахрамонларини гавдалантиришади.Мазкур магистирлик диссертациясида албатта интерес билан бирга гўзаллик тимсолини гавдалантиришга карор қилдим.

Аёл киши ўзини севиши ва қадрлаши лозимлигини уқтирумаган одам қолмаган бўлса керак.Аммо аёл ўзини севишни бошласа,яқинлари,дўстлари уни худбинлиқда айблай бошлашади .” Ўзинг хохлагандай яшаш бу худбинлик емас,бошқаларнинг сен хохлагандай яшashi бу –худбинлиқдир ” . Аёл киши ўзини севиши учун биринчи навбатда дикқатини ўзига ва еҳтиёжларига қаратиб (бошқаларни емас) ўз ҳаётини қуриши , олдига мақсадлар қуиб уларни амалга ошириб интилиб яшаш ,бир ютуқларга еришганда ўзини мақтаб қуиши лозим. Ўзини севиш бу соғлом идрокли худбинлиқдир.

Ўзингни севиш-соғлом ва тўғри ҳаётий позициядир.Агар ўзингизни севсангиз бошқа одамларни ҳам сева оласиз . Бу дегани унинг фикрларига хоҳиш истакларига қулоқ солиш,норозилигини номоён қилишга қўйиб бериш , ўзига фойдаларни олиш демакдир. Ўзингизга бўлган севги иззатталаблик, каландимоғлик емас , балки нафакат ўзини балки атрофдагиларни ҳам севиш ва уларни хурмат қилиш демакдир.Буюк матаффакирларимиздан бири Абу Али ибн Сино айтганларидек : ” Инсоннинг биринчи гўзаллиги бу-соғлиғидир, иккинчи гўзаллиги еса унинг чиройидир ”

Соғлик ва гўзаллик биринчи ва иккинчи даражали екан қуйидаги талимотга бир назар ташласак .

1. Аёлнинг юриши чиройли бўлиши керак. Қадди ростланган,қадамлар йенгил ва беғубор бўклиши аёлни еркакдан фарқини номоён қилиб туриши лозим.

2. Юз терисига алоҳида аҳамят берилиши лозим. Бунинг учун албатта ҳафтада бир марта мағус сифобахш ўтли дамламалардан фойдаланиш.

3. Аёл кўзлари унинг енг катта бойлигидир.Кўзлари тиник,чарчамаган ва парваришиланган бўлиши лозим.Бунинг учун сифобахш дамламалардан фойдаланиб кўзни чайиб туриш керак.

4. Тўғри овқатланинг.Фойдали овқатланиш гўзаллик гаровидир.

5. Тоза ҳавода кўпроқ бўлинг.Тоза ҳаво организм хужайраларини янгиланишга ижобий таъсир кўрсатади.

6. Сочларинизга алоҳида аҳамят беринг.Сочлар аёл гўзаллигини бир бўлаги хисобланади.

7. Тирноқлар тоза ва соғлом бўлиши керак.

8. Дид билан кийиниш ҳам гўзалликни очиб берадиган ешиклардан бири саналади.

9. Аёлни гўзаллигини юқотадиган дидсиз макияждан йироқ бўлинг.

10. Қалб гўзаллиги аёл гўзаллигининг ажралмас бир бўлагидир.Аёлда қалб гўзаллиги бўлмаса,унинг ташқи қўриниши инсонни ўзига жалб қила олмайди.Ушбу гўзалликни ўз чизгиларида номоён етган рассомларимизга тасанно етмасдан иложимиз юқ.¹

Рассом ўз асарларида аёл гўзаллигига алоҳида аҳамят берив акс еттирганидек Президентимиз ҳам бу гўзаллик сохибаларига алоҳида аҳамят берив, хусусан,хотин –қизлар бандлигини таминалаш,уларнинг жамият ижтимоий-сиёсий ҳаётидаги фаоллигини ошириш хуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишга қаратилганалоҳида еътибор юксак самаралар берилаётгани ,ҳамда ижтимоий –марифий соҳалардаги ишларни янги тизим асосида йўлга қўйиш бўйича 5 та муҳум ташаббуснинг бешинчиси ҳам айнан аёлларни иш билан

¹ Avitsenna.Uz

таминлашга қаратилганлиги бунинг ёрқин исботидир.

Бешинчи ташаббус бўйича худудларда тикув – трикотаж махсулотларини ишлаб чиқаришни ташкил этиш ва хотин қизларни бандлигини таъминлаш чора-тадбирлари дастури лойихаси тайорланган. 2019-2020 йилларда бир туманда йенгил конструксиялитикувтирикотаж корхоналарини қуриш ва аёлларни банд этиш кўзда тутилмоқда.

Ўзбекистон хотин-қизлар кўмитаси аёлларга оид давлат сиёсатини кенг жамоатчиликка йетказиш, унинг давлат ва жамоат ташкилотлари билан ҳамкорлигини мустаҳкамлаш опа-сингилларимизнингижтимоий фаоллигига доир янги foя ва ташабbusларни илгари суриш,ижтимоий ахамиятга молик дастур ҳамда ҳужжатларда белгиланган вазифалар ижросини таъминлашга алоҳида еътибор қаратилмоқда .

Зеро , хар бир аёл бу имкониятдан унимли фойдаланишига ишонаман. Бизнинг мунааввар тонгларимизни ёритувчи аёлларимиз ҳеч қачон ўз гўзалликларига бефарқ бўлмайдилар .

Internet ma'lumotlari :

1. www.Ziyonet.uz
2. www.Avitsenna.uz

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning 2020-yilda 7-mart kuni so'zlagan nutqidan,besh muhim tashabbusdan, X.Sultonov."Rangtasvir", Iogason B.V.Molodim xudojnikom o jivopisi, A.T. Ikromjonov." Rangtasvirda etyud". Toshkent 2003, M.X.Abdulrazzakova, V.G.Chursinovaning Matolar texnologiyasi, D.Mursalimovning " Jivopis ", R.Hudoyberganovning " Rangshunoslik asoslari , " Sartaroshlik, modellashtirish,soch turmagi" ; Ponchenko.O.A." Soch turmagine tarixi" ,I.S.Soromyatnikova. " Kosmetika asoslari "B.N.Melnikov. " Sartaroshlik" , o'quv qo'llanma, nashriyot: Samara Press. kabi adabiyotlardan keng foydalanildi .

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 28-КҮП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

(14-қисм)

**Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусаҳҳих: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев**

Эълон қилиш муддати: 31.05.2021

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000